

ΝΗΣΙΩΤΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΜΑΡΙΝΟΣ ΚΟΝΤΑΡΑΣ

Μ' άρέσανε τὰ ταξειδάκια από τὰ νιάτα μου. Έμπαινα 'ς τὴ βάρκα, έβαζα τὸ παραγάδι μὲ μερικές άποτονιές μέσα, κι' αν ήθελα νὰ ψαρέψω, ψάρευα· αν δὲν είχα ὄρεξι γιά ψάρεμμα, καί φυσούσε καί βολικό άεράκι, έστηνα τὴν άντένα, άνοιγα τὸ πανί, τραβοῦσα πρὸς τὸ πέλαγο, άραζα ὅπου μ' έρριχτε ἡ τύχη 'ς τὴν άντικρινὴ άκρογιαλιά, κ' έβγαίνα έξω νὰ δῶ τίποτες καινούργιο. Μιά μέρα ὁ έμπάτης μ' έβγαλε 'ς τὸ Νεροχώρι. Πού εἶνε αὐτὸ τὸ Νεροχώρι θὰ τὸ μάθετε σάν πάτε νὰ δῆτε τὸ Χλωροῖσι.

Σάν έβγῆκα 'ς τὴ σκάλα, είπα, ἄς πάγω ν' ανάψω κ' ένα κερι 'ς τὸν άγιο Νικόλα, τὸν άγιο τοῦ χωριοῦ. Άνεβαίνοντας τὸν άνήφορο ποῦ χώριζε τὸ χωριὸ άπ' τὴ σκάλα, τί βλέπω! Ένα λειψανο! Τὸ βγαζανε άπ' ένα σπιτάκι 'ς τὴν άκρα τοῦ χωριοῦ, καί τὸ πηγαίνανε πρὸς τὴν έκκλησιά. Κακὸ σημάδι, είπα μέσα μου. Δόξα νάχη ὁ Θεός, ήτανε γρηῃς λειψανο. Πολὺ γρηῃς. Τόσο, ποῦ τὸν κακομοῖρη τὸ γέρο της τὸν μισοσηκώνανε από πίσω, γιατί δὲν μποροῦσε πιά νὰ περπατήσει. Άκολουθούσανε καί μερικές άλλες γρηῃς, καί δυὸ τρεῖς άντρες. Σιγὰ σιγὰ έσμιξα κ' έγώ.

Μπήκαμε 'ς τὴν έκκλησιά. Ωραία διασκέδασι, είπα μέσα μου. Νάβγης γιά σεργιάνι καί νὰ καταντήσης σέ λειψανο! Μὲ τραβοῦσε ὅμως ένας παράξενος μαγνήτης σέ τέτοιες δουλειές πάντοτε. Έγὼ τὸ ξέρω πόσο μετάνοιωνα ὕστερα, σάν έβλεπα ὅλους εκείνους τοὺς νεκροὺς 'ς τὰ μάτια μου, καί έρχόντανε οἱ εὐλογημένοι νὰ μοῦ κάμουν συντροφιά ἴσια ἴσια τὴν ὥρα ποῦ πλάγιαζα γιά νὰ κοιμηθῶ! Έκανα πάντοτε ὄρκο νὰ μὴ ξαναπαῶ σέ λειψανο, μὰ κάθε φορά ποῦ μύριζα θυμίαμα, — έτρεχα πάλι!

Ὁ Άγιος Νικόλας ήτανε ἡ μόνη έκκλησιά τοῦ χωριοῦ. Ήτανε μικρὴ μικρὴ, χαμηλὴ, καί θεοσκοτεινὴ. Πρέπει νάτανε ένατὸ χρονῶ χτίριο. Μήτε κολόννες μέσα, μήτε τροῦλλος από πάνω. Ήτανε σκεπασμένη μὲ δῶμα, σάν τάλλα σπιτία. Παραθύρια λίγα καί μικρά, καί κάτω στρωμένη μὲ χῶμα μονάχα. Τὰ καφάσια τοῦ γυναικωνίτη πυκνά, γιατί ήτανε χαμηλά κι' αὐτά. Τὸ τέμπλο ὅμως, ὅλο καρυδόξυλο καλοδουλεμένο, άνέβαινε σχεδὸν ὡς 'ς τὴ στέγη. Εκεί

έβλεπες τὸ βιός. Ή εἰκόνα τοῦ άγίου Νικόλα είχε μεγαλῆτερο μερίδιο κ' άπ' τὴν Παναγιά ακόμα. Ή καντήλα του ήτανε ένας θεώρατος βῶλος άσῆμι. Τὰ στεφάνια καί τάλλα σπολῖδια του άμέτρητα. Τί καίκια μαλαμματοκαπνισμένα, τί χρυσές άγκουρες! Εἰκόνα δὲν έβλεπες, παρὰ τὸ πρόσωπο· ὅλα τὰ άλλα τὰ σκέπαζε τὸ άσῆμι καί τὸ μάλαμμα.

Ὡσοῦ νὰ ρίξω δυὸ τρεῖς ματιές γύρω μου, έθέσανε 'ς τὴ μέση τὸ λειψανο. Γιά μιὰ στιγμή παύσανε ἡ ψαλμωδιές, καί δὲν άκουγες παρὰ τὸ τριξίμο εκείνο ποῦ κάνουνε τὰ κεριά κ' ἡ λαμπάδες σάν καίνε. Κρύα στιγμή εκείνη! Σάν άρχισε ὁ παπᾶς τὴ θλιβερὴ ακολουθία του, γύρισα νὰ κυττάξω καί τὸ γέρο. Παράξενος γέρος! Έτρεμε χειροπόδαρος, καί τὸν βαστούσανε σάν νὰ τὸν σηκώνανε άπ' τὸ κρεβάτι, από βαρειά άρρώστια. Κ' έτσι ήτανε, καθὼς έμαθα ὕστερα. Κίτρινος σάν τὸ θειάφι, άψηλός, μὰ λυγισμένος άπ' τὴ μέση κι' άπάνω, φρύδια μεγάλα ποῦ πέφτανε πάνω άπ' τὰ μάτια του, χεῖλη ποῦ τρέμανε άκατάπαυστα, κάτασπρα μακριά μουστάκια, — ὡμορφος γέρος, μὰ σέ τρομερὸ χάλι ὁ καϊμένος.

Σέ μισὴν ὥρα βγήκαμε 'ς τὸ κοιμητήριο, 'ς τὸ πλάγι τῆς έκκλησιᾶς. Άκόμα μερικές στιγμές κ' έπεφτε ἡ πρώτη φτυκιά μὲς 'ς τὸ λάκκο. Έδῶ ὁ γέρος τάχασε ὀλότελα. Τὸν άφήκανε νὰ πλησιασῇ 'ς τὰ χόρτα, μὲ τὸ βᾶδδ' 'ς τὸ πλάγι του. «Άχ, τί 'ν' αὐτὸ τὸ φάρμακι ποῦ μοῦ πότισες!» έμουρμούρισε, καί δὲν ξαναμίλησε. Λιγοθύμησε, τοῦ χύνουν νερά. Τοῦ κάκου, ὁ γέρος δὲν ζυπνᾷ. Τὸν σηκώνουνε, καί τὸν βάζουνε 'ς τὸ κελλὶ τοῦ παπᾶ. Εκεί μισοανοίγει τὰ μάτια του, βλέπει πρὸς τὴν εἰκόνα τοῦ άγίου Νικόλα, μουρμουρίζει δυὸ τρία λόγια, καί μένει ὀλόξενος. Ὁ γέρος άπέθανε!

Έβγῆκα έξω, τί νὰ κάμω! Έκίνησα πρὸς τὴ σκάλα. Πρὶν κατεβῶ, τὸ ξέρανε ὅλοι, πῶς άπέθανε ὁ Γερο-Μαρίνος Κοντάρης, άπ' τὸ κακὸ του, ποῦ έχασε τὴν άγαπημένη του Λεμονῆ.

Παίρνω ένα σκαμνὶ καί καθίζω έξω άπ' τὸ καφενεῖο, μπροστὰ 'ς τὸ γιολό. Εκεί ποῦ έπιναν τὸν ναρκιλέ μου, έρχεται ὁ Καπετάν Θανάσης καί μὲ καλωσορίζει. Συχνὰ έρχόταν άντίκρυ καί μᾶς έφερνε ψάρια, καί τὸν έγνώριζα. Τὸν

κερνῶ μιὰ μαστίχα, γλυκάθηκε, καὶ κάθησε κοντά μου. Τῷ ξέρα πῶς εἶα ποτῆρι γι' αὐτόν δὲν ἦτανε τίποτες, τοῦ παραγγεῖλα κι' ἄλλο, καὶ τότες ἀρχίσανε νὰ μοῦ κάνουμε κουβέντα ἢ πιωμένες μαστίχες, γιὰ ν' ἀλλθουνε κι' ἄλλες σιγὰ σιγὰ.

Δὲν δυσκολευότανε ποτές του ὁ Καπετάν Θανάσης νὰ βρίσκη ἀφορμὴ γιὰ μακρινές ὁμιλίες. Τώρα τὴν εἶχε ἀκόμα πιὸ πρόχειρη. — τὸ γέρο Μαρῖνο Κοντάρ, τὸ Μοσκονησιώτικο θαλασσοπούλι, ποῦ μιὰ φορὰ τὸν ἐτρόμαζε ὅλ' ἡ Ἀνατολὴ κι' ὅλ' ἡ Ἀσπρὴ θάλασσα: — « Ἀς τὰ ποῦμε ἀπ' τὴν ἀρχή, » μοῦ κάνει ὁ Καπετάνιος μου, κι' ἀρχινᾷ:

« Ἡμουνά μικρὸ παιδί, μοῦτσος 'ς τὴν μπομπάρδα τοῦ Καπετάν Μανώλη, (Θεὸς συχωρέστωνε), σὰν ἦρτε μιὰ μέρα τοῦ Μαρῖνου Κοντάρ τὸ πέραμα. Θεὸς τὸ ξέρει ἀπὸ ποῦ τὸν κυνηγούσανε, κ' ἐτρέπωσε δῶ μέσα γιὰ νὰ κρυφτῇ. Ὅλο μπλεγμένους βρισκότανε. Ἀν δὲν ἦτανε γιὰ φονικό, ἦτανε γιὰ κλεψιά. Ἦρτε μὲ πέντ' ἐξ ἡχταπόδια ἀπλωμένα 'ς τὴ βάρκα του, καὶ μὲ μερικὰ στρεῖδια καὶ ἀχινούς. Τάχατες γιὰ δουλειὰ ἦρτε! Ἀνοικονόμητος ἄνθρωπος! Ὁ λάζος του πάντοτε ματωμένος, κάποτες καὶ μὲ τὸ δικό του αἷμα, σὰν ἐμεθοῦσε κ' ἐκοβγε τὰ παγίδια του, νὰ δεῖξη παλληκαριά! Ἦτανε ὅμως ἀληθινὸ κι' ὡμορφο παλληκάρι ὁ δαίμονας! Ἐγὼ τὸν ἤξερα, γιατί τὸν εἶδα μιὰ φορὰ 'ς τὴ Φώκα νὰ δέρνη ἓνα Τοῦρκο ἀπάνω 'ς τὸ μεθῦσι του. Ἐφυγε τότες ἄρον μάρων ἀπὸ κεῖ, ἀλλήλως θὰ τὸν ἐσκοτώνανε.

Σὰν ἄραξε ἡ βάρκα του, ἐκεῖ πρὸς τοῦ Χατζῆ Μπέη τὴν κούλα, βγαίνει ὅξω καὶ τραβάει ἴσια πρὸς τὸ ἀμπέλι τοῦ Γληγόρη τοῦ Φυσέκη, πηδᾷ μέσα ἀπ' τὸν τοῖχο, γεμίζει τὴν ποδιά του σταφύλια, καὶ γυρίζει πίσω, σὰν νὰ μὴν ἦταν ἐκεῖνος. Βγαίνοντας, τὸν τσακώνει ὁ νοικοκύρης. Αὐτὸς ἦτονε τότες ὁ παλληκαρᾶς τοῦ χωριοῦ μας, ἓνας τρομερὸς φωνακλᾶς. Πατᾷ λοιπὸν τὲς φωνές ἅμα εἶδε τὸν κλέφτη. Ὁ Κοντάρης γελᾷ, καὶ τραβᾷ πρὸς τὴ βάρκα του. Ὁ Φυσέκης τρέχει κατόπι του, ἀκούνε κ' οἱ γειτόνοι τὲς φωνές καὶ μαζεῦονται ἓνας ἓνας τους. Ὁ Μαρῖνος τώρα καθότανε ἀξέννοιαστος μέσ' 'ς τὴ βάρκα κ' ἔτρωγε τὰ σταφύλια μὲ τοὺς συντρόφους του. Οἱ δικοὶ μας ἀνάψανε. Πετιοῦνται μέσ' 'ς τὴ βάρκα καὶ τὸν πιάνουνε. Αὐτὸς σηκώνεται, σαλτέρνει ὅξω 'ς τὸν ἄμμο ἀπάνω, σέρνει τὸ λάζο ἀπ' τὴ ζώνη του, καὶ τοὺς λείει:

— Μωρὲ διαόλοι, δὲν ξέρετε πῶς ἐγὼ εἶμαι ὁ Μαρῖνος ὁ Κοντάρης;

Τότες ἐμουδιάσανε ὅλοι τους! Ὁ Φυσέκης ὅμως, δὲν τοῦ ἐρχότανε νὰ τραβηχτῇ κι' αὐτὸς ἔτσι, καὶ νὰ τὸν πειράζουνε ὕστερα οἱ δικοὶ του. Τοῦ λείει λοιπὸν:

— Κ' ἐμένα μὲ λένε Γληγόρη Φυσέκη. κι' ἂν θές νὰ μετρηθοῦμε, ρίξ' τὸ λάζο κάτω, κ' ἔθγα νὰ παλαίψουμε δῶ 'ς τὸν ἄμμο.

Ὁ Μαρῖνος, ἂν καὶ πάντοτε διψασμένος ἀπὸ αἷμα, κύτταξε καλὰ 'ς τὰ μάτια τὸ Γληγόρη μας, καὶ χαμογέλασε. Βγάζει τὸ γελέκι του, τὸ πετᾷ χάρω μὲ τὸ μαχαίρι, κι' ἀρχίζει νὰ περιπατᾷ γύρω καὶ νὰ κουνᾷ τὲς χέρες του σὰν νάμπαινε 'ς τὸ χορό. Τὸ ἴδιο ἔκαμε κι' ὁ Γληγόρης.

— Αἱ, κι' ὅποιος πέση, κερνᾷ ἀπόψε ὅλη τὴν παρέαν.

— Ὡς τὸ πρωῒ, λέγει ὁ Μαρῖνος.

— Καὶ τὰ παιγνίδια;

— Καὶ τὰ παιγνίδια.

Ἀγριοκυτταζονται μὲ μιὰ λοξὴ ματιά, καὶ χύνουνται ὁ ἓνας καταπάνω 'ς τὸν ἄλλον. Ἡ δουλειὰ γείνηκε ὥσπου νὰ πῆς ἀμήν. Ὁ Κοντάρης πιάνει τὸ Φυσέκη ἀπὸ τὴ μέση, καὶ τὸν στρώνει κάτω ἀνάσκελα.

— Φθάνει σου, Γληγόρη, κ' ἔφαγ' ἡ ῥάχη σου χῶμα, τοῦ φωνάζουνε οἱ δικοὶ μας.

Ὁ Γληγόρης σηκώνεται, τινάζεται, βάζει τὸ γελέκι του, καὶ συλλογιέται πῶς θάτανε καλύτερα νὰ ἔχανε τὰ σταφύλια μονάχα.

Τὸ βράδυ, τὸ καπελεῖο τοῦ Θεοχάρη γέμισε χουβαρτάδες. Μαζεῦτηκε ὅλο τὸ χωριὸ ἀπ' ἔξω νὰ δῇ τὸν ξακουσμένο τὸν Κοντάρ. Αὐτὸς ποῦ σὰν βρισκότανε σὲ « δουλειὰ » γινότανε θεριό, τώρα φαίνότανε σὰν ἄγγελος. Μόνον τὰ Μοσκονήσια βγάζουνε τέτοια χαριτωμένα παλληκάρια. Ἀνάστημα κυπαρίσσι, μέση δαχτυλίδι· μάτια μεγάλα κι' ὡμορφα, σὰν κοπέλλας· μαῦρο μρυστάκι, ἀγκίστρι. Τὸν θαμμάζανε ὅλοι καθὼς καθοῦτανε 'ς τὸ σκαμνὶ κ' ἔπινε 'ς τὴν ὑγειὰ τοῦ Γληγόρη. Τὸν φώναζε ἀδελφοποιτὸ τώρα, καὶ παινοῦσε τὰ γλυκά του σταφύλια. Ὁ Γληγόρης περηφανευότανε ποῦ τὸν εἶχε φίλο, κι' ἄς τὸν ἐρρίξε καὶ κάτω.

Αἱ, ἀφεντικό, ἐστέγνωσε ὁ λαιμός μου· κι' ἔχω νὰ σοῦ πῶ κι' ἄλλα, γιατί βλέπω πῶς θές νὰ τὰ μάθης, μοῦ κάνει τώρα ὁ Καπετάν Θανάσης.

Ἐρχεται τρίτο ποτῆρι, τὸ πίνει μονορροῦφι, καὶ ξαναρχινᾷ:

Στείλανε νὰ φέρουν τὰ βιολιά ἀπ' τὸ Μεγαλοχωρι. Ὡσου νῆρτουνε τὰ βιολιά αὐτοὶ σκαρώνανε κέρι. Ἦρθανε τὰ παιγνίδια, ἄρχισε τὸ τραγοῦδι, βγήκανε τὰ μαντήλια. ὁ χορὸς πήγαινε γαϊτάνι. Ὁ Μαρῖνος τοὺς σήκωσε 'ς τὸ ποδάρι ὅλους μὲ τὴ σειρά. Δὲν ἀφῆκε μηδὲ λιάπικο, μηδὲ ρουμελιώτικο, μηδὲ καλαματιανό, μηδὲ ζεϊμπέκικο. Σὰν περάσανε μεσάνυχτα, βγαίνουνε καὶ 'ς τὴν πατινάδα. Ἀντὶς τραγοῦδια τώρα δὲν ἀκουγες παρὰ τὸ « ὠχού » ἐκεῖνο ποῦ βαστάει μιὰ μεγάλη ἀναπνοή, καὶ

τά παιγνίδια. Πήγανε ἴσια ἔς τοῦ Φυσέκη τὸ σπίτι. Αὐτὸς τότε κατοικοῦσε ἔς τῆς μητρικῆς του, μὲ μιὰν ἀδελφή. Ὁ Γληγόρης μας καὶ καλὰ νῆσθην νὰ κεράσῃ ἡ Λεμονῆ. Σηκώνεται τὸ κορίτσι ἀπὸ τὸν πρῶτο ὕπνο του, καὶ στολίζεται. Ὁ λόγος τοῦ ἀδελφοῦ τῆς ἦτανε νόμος. Ἐφερνε μὲ τὴν παρέα κ' ἓνα παλληκαρι, ποῦ τῶχε ἔς τὸ μάτι ὡς φαίνεται γιὰ γαμπρό. Βγαίνει τὸ λοιπὸν ἡ Λεμονῆ στολισμένη, κ' ἔρχεται μὲ τὸ δίσκο. Δεκασιὰ χρονῶ κοπέλλα, μαῦρα μάτια μισοχαμηλωμένα, ξανθὰ μαλλιά, κ' ἄσπρη σὰν τὸ χιόνι. Ὅλοι τους ξεχάσανε τὸ ζέφκι ἅμα τὴν εἶδανε! Ἐκεῖνος ὅπως ποῦ πῆγε νὰ τὰ χάσῃ, ἦτανε ὁ Μαρῖνος Κοντάρας. Τὸν ἔπιασε ἀμέσως μιὰ σιωπὴ καὶ μιὰ στενοχώρια, ποῦ ὅλο ἔστριβε τὸ μουστακι του. Ἐκανε πῶς δὲν ἐβλεπε, καὶ τὸ μάτι του ὅλο ἀπάνω ἔς τὴν κοπέλλα ἐπεφτε. Ὁ Γληγόρης, ἀνύπαπτος ἀνὴρ, δὲν παρετήρησε τίποτες ἄτοπο, εἶχε καὶ μιὰ ἔμπιστοςύνῃ ἔς τὴν ἀδελφή του ποῦ μὴδὲ τὸ Σατανᾶ δὲν φοβότανε. Κι' ἂν ἀγαπᾶς, τὸ καμάρωνε ποῦ τὴν κυττάζανε ἔτσι. Φεύγει τὸ κορίτσι, ξανάρχεται, ξαναφεύγει, — ὡς τὸ πρῶτὴν εἶχανε ἔς τὸ ποδαρι, ἔμπα, ἔβγα, καὶ κέρνα.

Τὰ τραγοῦδια κ' οἱ χοροὶ ξαναρχίσανε, μὰ ὁ Μαρῖνος δὲν εἶχε πιά ὀρεξί γιὰ τρέλλες. Ἐκανε πῶς ταχάτες παραπίε, κάθησε σὲ μιὰ κώχη, καὶ δὸς του τῶστριβε! Θαρροῦσες πῶς ἀνέβηκε ἀπ' τὴν Κόλασι ὁ Διάβολος καὶ τοῦ κρυφομιλοῦσε, τόσο ἀνήσυχος ἐφαινότανε.

Πρὸς τὰ ξημερώματα τὸν παίρνει ὁ Φυσέκης ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τὸν τραβᾷ ἔς τὸ χορὸ πάλι.

— Γλήγορα σὰς ἀποκοιμίζει τὸ κρασί ἐσᾶς τοὺς θαλασσινοὺς, τοῦ λέγει.

Ὁ Μαρῖνος ἤθελε νὰ ξεσκάσῃ, καὶ δὲν ἀντιστάθηκε. Βγάζει λοιπὸν τὸ μαντήλι κ' ἀρχινᾷ πάλι τὸ χορὸ σὰν δαιμονισμένος. Ἐπειτα τὸ ρίχνει ἔς τὸ τραγοῦδι. Πεταεὶ ἓνα φλωρί τοῦ βιολιτζῆ καὶ τοῦ λείει ποῖο σκοπὸ θέλει. Τότες τραγοῦδηθήκαν γιὰ πρώτη φορὰ τὰ λόγια κεῖνα ποῦ τὰκούμε ὡς ἐσήμερα ἔς τῆς χαρῆς:

Ἐχεις μαῦρα μάτια, καὶ ξανθὰ μαλλιά,
Καὶ ἔς τὸ μάγουλό σου μιὰ χρυσὴν ἐλῆά.

Ἐέρεις τὸ γύρισμα τοῦ σκοποῦ, σὲ λωλαίνει νὰ τὸ συλλογιέσαι μονάχῃ. Σὰν ἐπάψε τὸ τραγοῦδι, πέφτει πάλι ἔς τὴν συλλογὴ, κ' ἐκεῖ ποῦ συλλογιότανε γυρίζει ἄξαφνα καὶ λείει τοῦ Φυσέκη:

— Ἀχ, δὲν βαστῶ, Γληγόρη μου, ἄς ἔρτῃ νὰ μας κεράσῃ ἄλλη μιὰ, καὶ φεύγω.

Ὁ Γληγόρης, μεθυμένος στουπί, λείει τῆς Λεμονῆς κ' ἔρχεται. Ἐδῶ γένηκε τὸ κακό! Ὁ Μαρῖνος σηκώνεται, παίρνει τὸ ποτήρι, καὶ βλέποντας τὴν κοπέλλα, τῆς μιλάει καὶ λέγει, σὰν νῆσθηνε μοναχὸς του μπροστὰ τῆς:

Ἐμπῆκα μὲς ἔς τ' ἀμπέλι σου νὰ βρῶ γλυκὸ σταφύλι,
Δὲν εὗρηκα γλυκότερο σὰν τὸ δικό σου χεῖλι.

Καὶ καθὼς ποῦ τῶλεγε, ἔσκυψε νὰ τὴν φιλήσῃ κιόλας!

Μιὰ τέτοια προσβολὴ ἦτανε πρωτάκουστο πρᾶμμα ἔς τὸ τιμημένο χωριό μας. Τὸ κορίτσι κοκκίνισε καὶ χάθηκε ἀπὸ μπροστὰ μας. Ἐβγῆκε ὅζω κ' ἔκλαιγε σὰν μωρὸ παιδί. Ἡ μητριά βγαίνει ἔς τὴ μέση γιὰ πρώτη φορὰ καὶ πατᾶ τῆς φωναῖς τοῦ Γληγόρη. Ἡ συντροφιά ὅλη σῶπασε. Τὰ παιγνίδια φύγανε, ἀκολουθούσανε κ' οἱ ἄλλοι ἓνας ἓνας. Ὁ Γληγόρης, σὰν νὰ ζύπνησε ἀπὸ κανένα ὄνειρο, βλέπει γύρω του, γιὰ μιὰ στιγμή. ἔπειτα συνέχεται, καὶ τραβᾷ καταπάνω τοῦ Μαρῖνου. Ὁ ἄγγελος τώρα γένηκε θεριὸ πάλι. Βγάζει τὸ λαζο, καὶ ρίχνει μιὰ ματιὰ τοῦ Γληγόρη σὰν δαίμονας. Χύνονται ὅσοι μείνανε ἀπάνω του, ἀρποῦν τὸ μαχαίρι ἀπὸ τὸ χέρι του, τὸν παίρνουν ὅζω μαζί τους, καὶ φεύγουν. Τὸν σηκώσανε καὶ τὸν πήγανε ὡς τὴ βάρκα του. Ὅσοι κατεβαίνοντας περᾶσαν ἀπ' τὰ σπίτια τους μπήκανε καὶ πήρανε μαζί τους ἄλλος πιστόλι, ἄλλος μαχαίρι, ἄλλος ἄξινη. Σταθήκανε ὅλοι σὰν ταχτικοὶ μιὰν ἀράδα στὴ σκαλα καὶ τοῦ φωνάξαν νὰ φύγῃ ἀμέσως μὲ τοὺς ναυτὲς του, ἀλλήως θὰ πᾶνε ὅλοι ἀφόντο. Ὁ Μαρῖνος εἶχε λίγους μαζί του, κ' αὐτοὶ μεθυμένοι. Παίρνει τὸ κοντάρι καὶ κἀμνοντας ἀθάρα τοὺς λείει πιερογελώντας: «Καλὴ ἀνταμωσι,» καὶ σέρνει κατὰ τὸ πέλαγο.

Σὲ λιγάκι φθάνει κ' ὁ Γληγόρης Φυσέκης μ' ἓνα τρομπόνι. Σὰν εἶδε πῶς ἡ βάρκα ἦτανε φυγάτῃ ἐσκύλιασε. Πήδηξε ἔς τὸ νερὸ γιὰ νὰ τρέξῃ κατόπι του! Μεθυμένα πράγματα! τὸν βγαλανε ὅζω καὶ τὸν πήγανε σπίτι του.

Ὁ Γέρο-Θανάσης ἐδῶ μοῦ γνέφει πάλι. Σὰν ξαναδρόσισε τὸ λαιμό του, ἐξακολούθησε:

«Ἀφεντικό, ὡς τώρα ἦτανε ξεφάντωμα, ἀπὸ τώρα γίνεται ῥωμαντζο. Δὲν τᾶδα τοῦτα, μὰ τᾶκουσα πολλές φορές ἀπ' τὸν ἴδιο τὸ μακαρίτη. Ὁ Μαρῖνος σὰν ἐτραβοῦσε γιὰ τὸ πέλαγος ἦτανε ἀγριωμένος σὰν τὸ λιοντάρι. Σὰν ἔμεινε σιωπηλὸς γιὰ μερικὴ ὥρα, γυρίζει καὶ λείει τοὺς ναυτὲς του.

— Βρὲ παιδιά, ἐγὼ σᾶς ἐγλύτωσα ὡς τώρα ἀπὸ πολλές δυσκολίες, θὰ μὲ γλυτώσετε καὶ σῆς ἀπὸ μιὰ τώρα. Αὐτὴ τὴν κοπέλλα ἐγὼ θὰ τὴν κλέψω, καὶ θὰ τὴν πάρω γυναῖκά μου. Ἐγὼ γύρισα, βρὲ σῆς, ὅλη τὴν Ἀνατολὴ καὶ ὅλα τὰ νησιά, καὶ γύρευα γυναῖκα ποῦ νὰ μοῦ καίγῃ τὴν καρδιά, καὶ δὲν τὴν εὗρηκα. Καὶ τώρα ποῦ τὴν εὗρηκα θὰ τὴν ἀφίσω: Ἡ θὰ τὴν πάρω ἢ, μα τὸν Ἀἰ Νικόλα, θὰ σκοτωθῶμε κ' οἱ δύο μας!

Τὰ παιδιά ξέρανε πῶς ὁ Μαρῖνος Κοντάρας δὲν ἐχωράτευε.

— Μ' ἂν δὲν σὲ θέλῃ, τὸ κορίτσι; ρωτᾷ ἓνας τους.

— "Αν δὲν μὲ θέλῃ, λέει; Μωρὲ πῆττα καὶ δὲν ἔβλεπες πῶς κοκκίνιζε σὰν τὴν ἔβλεπα; Αἶ, κολοκύθα, μιλάς καὶ σὺ σὰν νὰ μὴν εἶδες ποτὲ σου γυναῖκα! Τώρα ἄς τραβήξουμε 'ς τὸν Κάθο ἀντίκρυ. Τὸ βράδυ κατεβαίνουμε πίσω 'ς τὰ Θέρμα κι' ἀράζουμε. Ἐγὼ θάβγω ντυμένος σὰν ζητιάνος μονάχος μου. Ἐσεῖς θὰ μὲ περιμένετε 'ς τὸ γιαλό.

Κ' ἔτσι ἔγεινε. Τὸ βράδυ βράδυ, σὰν ἄρχισε νὰ σκοτεινιάζῃ, χτυποῦσε τὴν πόρτα τοῦ Φυσέκη ἑνας ζητιάνος. Ὁ Γληγόρης ἐγλέντιζε 'ς τὸ καπνηλιό· τὰ παιγνίδια δὲν φύγαν ἀκόμα. Ἡ γρηὰ μαρολογοῦσε 'ς τὴ γειτονιά, τὸ κορίτσι καθότανε μονάχο 'ς τὸ σπίτι καὶ τοίμαζε τὸ φαγεῖ. Ἡ Λεμονῆ ἦτανε χλωμὴ καὶ ντροπιασμένη ὅλην ἐκείνη τὴ μέρα, τὰ μάτια τῆς κόκκινα ἀπ' τὸ κλάμμα. "Ἄς εἶνε καλὰ τὰ κορίτσι τῆς γειτονιάς ποῦ τὴν ἀγαποῦσανε καὶ πήγανε μιά καὶ τῆς ὑποσχέθηκανε πῶς ποτὲς δὲν θὰ ξεστομίσουν τραγοῦδι γιὰ μιὰν ἀτιμία ποῦ δὲν ἦτανε δική της. Τὸ καίμενο τὸ κορίτσι παρηγορήθηκε, κ' ἤρτε κομμάτι 'ς τὸ νοῦ του πρὸς τὸ βράδυ. Ὑστερα ἄρχισε νὰ συλλογιέται, πόσο καλλίτερα θάτανε μαθὲ νάδειχνε τὴν ἀγάπη του σὰν ἄνθρωπος, ὁ εὐλογημένος! Μὲ δυὸ τρία λόγια θὰ γυρίζε τὰ μυαλὰ τοῦ Γληγόρη. Τώρα πιὸ πάει. Μήτε θὰ τὸν ξαναδῇ, μήτε θὰ τὸν ξανακούσῃ. Τότες ἦτανε ποῦ χτύπησε ἡ πόρτα.

— Ποιὸς εἶνε; ῥωτᾷ ἀπὸ μέσα ἡ κοπέλλα.

— Ὁ ἅγιος Θεὸς νὰ συχωρέσῃ τὰ πεθαμένα σου, κόρη μου. κόσμο ἀκούγω καὶ κόσμο δὲ βλέπω, λυπήσου με καὶ δός μου τὸ ψυχικό σου.

Ἡ πόρτα ἀνοίγει, κι' ἀπλώνει ἓνα κάτασπρο χέρι μ' ἓνα κομμάτι ψωμί.

— Ὁ Θεὸς νὰ συχωρέσῃ τὰ πεθαμένα σου, μурμουρίζει πάλι ὁ Μαρίνος, καὶ χύνεται μέσα. Ἡ Λεμονῆ τὸν καταλαβὲ ἀμέσως καὶ λιγοθύμησε. Ὁ Μαρίνος δὲν εἶχε καιρὸ νὰ χάνῃ. Ρίχτει μιά ματιά γύρω, βγάζει τὸ μαντήλι, τῆς δίνει τὸ στόμα, τὴν παίρνει 'ς τὸν ὦμο, περνᾷ τὴν αὐλή, πηδαίει ἀπ' τὸν πίσω τοῖχο μέσ' 'ς τὰ χαλάσματα, ἀπὸ κεῖ 'ς ἓνα χωράφι, ἀπ' αὐτὸ τὸ χωράφι 'ς ἓν ἄλλο, ἔπειτα καθίζει μιά στιγμή κάτω πὸ μιά συκαμινιά, τὴν περὲξ λίγο ἀνθόνερο ποῦχε μαζὶ του, αὐτὴ μισανοίγει τὰ μάτια τῆς, βλέπει ὁ Μαρίνος πῶς δὲν ἔχει φόβο, τῆς ξαναδίνει τὸ στόμα, κ' ἔτσι 'ς τὴ βάρκα μέσ' ἀπ' τὰ χωράφια.

Τὰ παιδιὰ περιμένανε μὲ τὸ κουπὶ 'ς τὸ χέρι. Σὲ μιὰν ὥρα μέσα βρεθήκανε 'ς τὸ Καλοχωρι. Ὡς τὸ δρόμο, τὸ κορίτσι συνέφερε, μὰ Θεὸς τὸ ξέρει τί χάλι θὰ εἶχε τὸ καίμενο. Ὁ Μαρίνος τῆς ἐφερνότανε σὰν μάννα μὲ τὸ πρωτογέννητό της. Τῆς εἶπε, τῆς ἔταξε, τῆς προσέθηκε, τὴν προσκύνῃσε, ἓνα σκληρὸ λόγο δὲν τῆς εἶπε, ἓνα

σκληρὸ κάμωμα δὲν τῆς ἔκαμε. Ἡ κοπέλλα ἄρχισε σιγὰ σιγὰ ν' ἀνασαινὴν πιὸ ἡσυχᾶ. Ἡ καρδιά της σὰν νὰ τῆς ἔλεγε κάτι τις ποῦ ἡσύχαζε λιγάκι τὸ νοῦ της. Ἀξαφνα συλλογιέται τὸ σπίτι της, τὸν ἀδελφὸ της, τὸ χωριὸ της τὴ ντροπή, ἄχ, τὴ ντροπή ἐκείνη τοῦ τραγοῦδιου ποῦ θὰ τῆς βγάλουνε. Λιγοθυμᾷ πάλι· πάλι ἀνθόνερο καὶ βάσανα. Σὰν ἦλθε κομμάτι 'ς τὸ νοῦ της, ὁ Μαρίνος, ποῦ μάντεψε τί τὴν ἔτρωγε, ἀρχίζει πάλι καὶ τῆς μιλά καὶ τῆς λέει πῶς μήτε θὰ τὴν ἀγγίξῃ ὥσοῦ νὰ βλογηθοῦνε, μήτε θὰ βλογηθοῦνε ὥσοῦ νὰ πῇ ἐκείνη τὸ ναί, καὶ μάρτυροι τὰ παλληκάρια του. Ἐφθάνανε 'ς τὸ Καλοχωρι, κι' ἀκόμα δὲν ἀνοίξε τὸ στόμα της ἡ Λεμονῆ νὰ πῇ λέξι. Τὸ κεφάλι τῆς γυρίζει, ἡ καρδιά της ἔλειωνε. Ὁ Μαρίνος τῆς θυμίζει πῶς δὲν ἔμεινε ἄλλη ὥρα γιὰ συλλογὴ, γιατί φθάσανε. Τότες ἀρχίζ' ἡ κοπέλλα τὰ κλάμματα, καὶ καθὼς ποῦ ἀπλώνανε τὸν γατσο νὰ πιαστοῦνε καὶ νὰ ξεμπαρκαριστοῦνε 'ς τὴν ἀκρογιαλιά παραπίσω ἀπ' τὸ λιμάνι, ἔκαμε τότες κουράγιο ἡ κοπέλλα καὶ τοῦ λέει:

— "Αν μοῦ κάνης ὄρκο 'ς τὴν Παναγιά καὶ 'ς τὸν ἅγιον Νικόλα, καὶ μπροστὰ 'ς τὸν παπᾶ, πῶς ὅλη σου ἡ ζωὴ ἀπὸ τώρα καὶ μπρὸς θάνη ἡμέρη καὶ γλυκειὰ σὰν τὰ λόγια ποῦ μοῦπες, πῶς θὰ ἀφήσῃς τὴ θάλασσα καὶ τὸ μαχαίρι, καὶ θὰ γυρίσῃς 'ς τὸ χωριὸ μας μαζὶ μὲ τὸν παπᾶ γιὰ νὰ μαρτυρήσῃ πῶς μὲ πήρε 'ς τὰ χέρια του τιμημένη, καὶ θὰ μείνης μαζὶ μου γιὰ πάντα,—σοῦ λέγω τὸ ναί.

Ὁ Μαρίνος δὲν ἤθελε τίποτε ἄλλο. Ἦταν ἀποφασισμένος νὰ ὑποσχεθῇ κάθε τι γιὰ τὴν ἀγάπη της.

Βγαίνουν ὅζω, περνοῦν ἀπ' τοὺς σκοτεινοὺς δρόμους, καὶ πάνε 'ς τὴν ἐκκλησιά. Βρίσκουνε τὸ κελλί, κρᾶζουνε τὸν ἐφημέριο, τοῦ ζητοῦνε τί τρέχει· ὁ παπᾶς λέγει 'ς τὴν ἀρχὴ ὅχι· μὰ σὰν εἶδε πῶς ἐδῶ ἔχει καὶ λάζους, τί νὰ κάνῃ! Βάζει τὸ πετραχῆλί του, καὶ τοὺς παντρεύει. Πρὶν τοὺς βλογήσῃ ἔγεινε κι' ὁ ὄρκος δυὸ φορές, μιά πᾶνω 'ς τὸ Βαγγέλιο καὶ μιά μπρὸς 'ς τὸν ἅγιον Νικόλα, ποῦ τὸν φοβότανε ὁ Μαρίνος κι' ἀπ' τὸ Βαγγέλιο πιότερο.

— Τώρα πίσω ὅλοι μας, κι' ὁ παπᾶς μαζὶ, λέγει ὁ Μαρίνος. Μιὰν ὥρα πρὶν τὰ ξημερώματα ἄρχε ἡ βάρκα 'ς τὸ λιμάνι μας μέσα. Οἱ ναῦται ἦτανε ὅλοι ἀρματωμένοι γιὰ νὰ προλάβουνε καὶ καμμιὰ ἀναποδιά, ἀν τοὺς μυριζόντανε οἱ δικοὶ μας. Βγαίνει πρῶτα μονάχος ὁ παπᾶς, καὶ πηγαίνει 'ς τοῦ Γληγόρη τὸ σπίτι. Τί γινότανε! Ὀλονυχτὴς 'ς τὸ ποδᾶρι, Ὀλονυχτὴς ἡ γειτονιά ὅζω μὲ τὰ φανάρια, κι' ὅτι ἐτοιμαζόντανε νὰ βγάλουν τελαλίδες 'ς τὰ χωριά, καὶ νὰ στείλουν ἀνθρώπους ναῦρουν τὴ χαμένη τοὺς Λεμονῆ.

Ὁ παπᾶς τοὺς τᾶσιαζε ὅλα· ἅμα μπῆκε σπίτι, χωρὶς νὰ προσέξῃ κανέναν, πᾶσι καὶ λείει τοῦ ἀδελφοῦ τῆς κοπέλλας, ποῦ καθότανε κι' ἀκουμπούσε τὰ μάγουλά του 'ς τὰ δύο του χέρια μὲ τοὺς ἀγκῶνας 'ς τὰ γόνατα, κυττάζοντας ἄγρια, σὰν τρελλός :

— Παιδί μου, ἡ εὐχὴ τοῦ Θεοῦ νᾶνε μαζί σου, μὴν φοβάσαι τίποτε. Ἡ ἀδελφὴ του αὐτὴ τὴν ὥρα εἶνε ἀγνή καὶ τιμημένη σὰν ποῦτανε τὴν ὥρα ποῦ γεννήθηκε. Ἐκεῖνος ποῦ τὴν ἐπῆρε εἶνε ἄλλος ἄνθρωπος τώρα. Νὰ ὁ ὄρκος του· ἂν δὲν ξέρῃς γράμματα, νὰ σοῦ τὸν διαβάσω. «Ὁρ-κίζομαι 'ς τὸ ἱερὸ Εὐαγγέλιον καὶ 'ς τὸν ἅγιον Νικόλαο,—μεγάλῃ ἡ χάρις του,—πῶς αὐτὴ τὴν ὥρα ποῦ παίρνω τὴν Λεμονῆ τοῦ Μαστρο—Βασίλη, ἀπ' τὸ Νεροχώρι, γιὰ γυναῖκά μου, ὡς τὸ τέλος τῆς ζωῆς μου, θ' ἀφήσω τὴ θάλασσα, δὲν θ' ἀγγίξω μαχαῖρι, θὰ ζήσω κοντὰ τῆς 'ς τὸ Νεροχώρι, δὲν θὰ τῆς ξεστομίσω ποτὲς πικρὸ λόγο, μόνο θὰ ζήσω καὶ θὰ πεθάνω μαζί τῆς εἰρηνικά καὶ ἀγαπημένα. Μαρίνος Κοντάρας.»

Ὁ Φυσέκης ἄφριε. Ὁ παπᾶς, μεγαλάνθρωπος, ποῦδε κι' αὐτὸς κόσμος 'ς τὸν καιρὸ του, τοὺς προστάζει ὅλους νὰ φύγουν ἀπὸ κοντὰ τους. Μιὰν ὥρα μείνανε μονάχοι· ὁ Γληγόρης νὰ μουγκρίζῃ καὶ νὰ δέρνεται, κι' ὁ παπᾶς νὰ τοῦ τὰ ψάλλῃ. Σὰν ἄρχισε νὰ γλυκοχαράζῃ, ἀκούγαμε ἀπ' ὅζω λιγώτερες φωνές, καὶ πιότερες ὁμιλίες. Καὶ σὰν χτυποῦσε ὁ ἥλιος τὸ κορφοβοῦνι ἐκειδά, ὁ παπᾶς, ὁ Γληγόρης, κι' ὅλο τὸ συγγενολόγι μὲ μερικοὺς γειτόνους καὶ μὲ τὰ παιγνίδια 'μπροστά, κατεβαίνανε 'ς τὸ γιאלὸ ν' ἀνεβάσουνε τὸ γαμπρὸ καὶ τὴ νύφη.

Σὰν εἶδανε βιολιὰ καὶ χαρὲς ὁ Μαρίνος κ' οἱ δικοὶ του, ἄρχισαν νὰ κλαῖνε σὰν μωρὰ παιδιὰ ἀπ' τὴ χαρὰ τους. Ἡ Λεμονῆ δὲν βάσταζε πάλι, καὶ λιγοθύμησε. Τώρα τῆς ἔχουσε τὸ ἀνθόνερο ὁ Γληγόρης. Τὴν συνέφερε, τὴν φίλησε 'ς τὸ μέτωπο καὶ τὴν ἐβγαλε ὅζω.

Ὅλο τὸ χωριὸ μαζεύτηκε κάτω. Ἀνεβήκαμε ὅλοι μὲ τὸ «τραγοῦδι τῆς νύφης» Δὲν θὰ ξεχάσω ποτὲ τὸ ἀνέβασμα κεῖνο. Πήγαμε πρῶτα 'ς τὸ ἅγιο Νικόλα. Ἐκεῖ ἔταξε ὁ Μαρίνος νὰ καμὴ τὴ βάρκα του ἀσημένιο καντήλι. Αὐτὸ τὸ καντήλι θὰ τὸ εἶδες σήμερα.

Σὰν προσκυνήσανε, πήγανε σπίτι. Μαζεύονται ἡ γυναῖκες, στολίζουνε τὴ νύφη, ἀρχινᾷ ὁ γάμος. Ἀνάποδος γάμος, πρῶτα τὸ στεφάνωμα κ' ὕστερα ἡ χαρὲς. Μερόνυχτα βάσταξε

τὸ ξεφάντωμα. Μπῆκα κ' ἐγὼ 'ς τὸ χορὸ τότες, παιδί ἀμούστακο, γιὰ πρώτη φορά. Γι' αὐτὸ τὰ θυμοῦμαι τόσο καλά. Μὰ ποῦ νὰ σοῦ τὰ θυμοῦμαι ὅλα, ἀφεντικό!

Ἐδῶ παρακαλεσα τὸν γέρο Θανάση νὰ μὴ μοῦ πῇ ἄλλα σήμερα, γιατί πέρασ' ἡ ὥρα, καὶ πρέπει νὰ κινήσω. Τὸν κέρασα λοιπὸν ἓνα ποτήρι, καὶ τὸν καλοβράδυνασα.

— Μὰ δὲν τᾶκουσες ὅλα, ἀφεντικό! Δὲν ἄκουσες τί ἄνθρωπος ἔγινε ὕστερα τὸ ἀγγελοκάμωτο ἐκεῖνο θεριό! τί καλοτυχία ποῦ τὴν εἶχε μὲ τὴν Λεμονῆ του καὶ μὲ τὸ ἀμπελάκι ποῦ τοὺς ἔδωσε ὁ Γληγόρης! Δὲν σοῦ 'πα πῶς γιὰ χρόνια μὴδὲ νὰ ψαρέψῃ δὲν ἤθελε, ὥσοῦ ποῦ ἦλε ὁ παπᾶς τοῦ Καλοχωριοῦ, ποῦ τοὺς στεφάνωσε, καὶ εἶπε πῶς ἦρτε 'ς τὸν ὕπνο του ὁ ἅγιος Νικόλας θυμωμένος ποῦ δὲν ψάρει ὁ Μαρίνος! Καὶ τότες ἄρχισε νὰ παίρνῃ καμμιά φορά τὸν πεζόβολον καὶ νὰ βγάζῃ ψάρια τῆς γυναικούλας του.

Τί τὰ θές ἀφεντικό, πενήντα χρόνια ζήσανε ἔτσι ἀγαπημένα, κ' ἔτσι πεθάνανε σήμερα· ἓνα καῖμὸ εἶχανε μονάχα, ποῦ δὲν κάνανε παιδιὰ. Μὰ κάθε ἄλλο καλὸ τοῦ κόσμου τῶχανε. Ἦτανε Θεοῦ θέλημα νὰ σώσῃ τὴ ψυχὴ του ἀπ' τὴν κόλασι ἓνα κορίτσι, μιὰ γυναῖκα! Κ' ἔπειτα λένε πῶς ἡ γυναῖκες μᾶς κολάζουνε! Μὰ εἶνε, βλέπεις, γυναῖκες καὶ γυναῖκες, ἀφεντικό! Τώρα δὲς τὴ δική μου τὴ στρίγλα, καὶ πὲς μου ἂν δὲν κάνω καλὰ νὰ καθοῦμαι 'δῶ καὶ νὰ σφίγγω!

— Αἶ, καλὸ βράδυ, καπετάνιο μου, πρέπει νὰ πάγω ν' ἀνάψω ἓνα κερί καὶ νὰ φύγω, γιατί θὰ θυμώσῃ κ' ἐμένα ἡ γυναῖκά μου ἂν πολυαργήσω!

Κ' ἔτσι σηκώθηκα κ' ἔφυγα.

Ξαναπηγαίνω 'ς τὴν ἐκκλησιά. Ἦθελε ἀκόμα καμμιάν ὥρα νὰ βασιλέψῃ ὁ ἥλιος. Ὅλα ἡσυχία 'ς τὸ κοιμητήριον. Ἡ θύρα κλεισμένη, μήτε παπᾶς, μήτε νεκροθάπτης· ἀνοίγω μπαίνω μέσα, πηγαίνω πρὸς τὸ μνήμα τῆς θειᾶς Λεμονῆς. Βρίσκω διὸ μνήματα τώρα, πλάγι πλάγι, κι' ἀπάνω τους ἓνα σταυρὸ καμωμένο μὲ τὸν κασμᾶ καὶ μὲ τὸ φτυάρι. Κυττάζω τριγύρω· ἡμουνε ὁλομόναχος. Ἐσκυφά 'μπρὸς 'ς τοὺς τάφους, καὶ παρακαλεσα τὸ Θεὸ νὰ γεμίσῃ τὰ νησιὰ μας ἀπὸ τέτοια ταῖρια, ποῦ ἀρχινοῦνε τὴ ζωὴ τους ἀγκαλιασμένα, καὶ κατεβαίνουνε μέσ' 'ς τὸ χῶμα χέρι μὲ χέρι.

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

